

מצה ומרור

מצה - לחם עני, ויציאת חפזון, אלה המה המסמנים את צורת המצה. אמנם יציאת החפזון ביסודה היתה עצת ד', להרים מעלתם של ישראל שלא עי"פ דרך ההתפתחות הסיפורית, שכל אומה מתפתחת בסדריה הטבעיים ותבא למעלתה החמרית והרוחנית לאטה, כ"א שהכחות הגדולים, הנרדמים בנפש האומה כל זמן היותם במצרים, כבושים בעני ושפלות חמרית ומוסרית, יצאו בפתע פתאום מן הכח אל הפועל, עד שנהפכו מעבדים שפלים לעם תרבותי בתרבות אלהית רבת ורמת ערך, לעם קדוש הראוי להדרכה היותר עליונה, לאור היותר גדול, של תורת אמת. והנה כאן נולד גוי פעם אחת, ויד ד' עשתה זאת להעמיד את ישראל לגוי לפני עיני ידו החזקה. עי"כ היה העיקר בבנין שלא תהיה מעורבת בצורתם הלאומית שום צורה קולטורית, שכל הקניינים הרוחניים ביחש לאומי שראו במצרים לא נגעו אליהם מאומה, ואותו המעט שנדבק בידם מעי"ז של מצרים משכו ידיהם ממנו, קודם שחיסת הפסח, עד שהיו משוללים מכל צורה לאומית, והיתה אפשרות שתחול עליהם הטבעת הצורה האלהית, בתור מיסדת הבנין של האומה בכללה. ד' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר.

מרור - המצה היא זכר לחירות, שיסודה היא ההכרה שכל דרך ד' כתורה היא תולדה נאמנה מכוונת לפי אמתת טבעיותנו הכללית, מצד כללות כנסת ישראל, עי"כ החירות האמיתית הוא להתפתח עי"פ הטבע הפנימי בלא עירוב יסודות זרים המעיקים. זהו אמנם מצד עצם טבע הנפש, אבל ישנם גי"כ סיגים שנדבקו בנו, והם אינם נותנים לטבע הטהור הישראלי לצאת אל הפועל. עי"כ מצדם הננו צריכים לקבל גי"כ את העבדות הנעימה, עבודת עבד לד' אלהי ישראל, יוצאי מבטן לעבד לו, שזה הכשרון קנינו גי"כ בעבדות של מצרים, שאמנם אחרי שיסורו מאתנו כל הצדדים הרעים של העבדות ישאר לנו הצד היפה שבו, שעל ידו יוכל האדם באהבה לסבול גי"כ מה שהוא נגד רצונו ונטייתו, שהוא יסוד המרור, לקבל באהבה את מרירת החיים, כשיודע שיש לפניו מטרה עליונה ונעלה מוסרית. עי"כ יבא המרור אחר המצה.

כורך - שני הכחות הללו, כח העבדות וכח החירות, צריכים אנחנו להבינם לא בתור שני כחות נפרדים, שאינם פועלים זע"ז, וכ"א מתיחד במקצוע אחד בחיים, כ"א הם שניהם מחוברים יחדו, ומשלימים זה את זה. כח החירות שבמצה המראה את הסגולה הפנימית של ישראל, לאהבת השם יתברך, ואהבת תורתו ומצותיו באהבה של נטיה טבעית, הוא בעצמו יתן עוז ועצמה לנו להתגבר על הנטיות הפרטיות שעוד לא נגמרו לפי רוממות המטרה הכללית, ושעל כן הן נראות ונרגשות כמתנגדות לדרך ד' הטובה והנעימה, ומתוך כח ההתגברות תופיע ביתר עז סגולת החירות. ואם כל כח יהיה שלם דוקא כשמושל במקצוע שלו בלא עיכוב ודחיה מכח הפכי לו, ובמקום ששם ראוי להיות כח החירות רודה, אין נכון שתכונת העבדות תהיה מעכבת על הרחבתו, וכמו-כן במקום ששם ראוי לכה העבדות הטובה להיות משמש אין ראוי שתשוקת החירות תשיג גבולו, עי"כ ראוי לכה מצה וכח מרור להיות מוטבע כ"א בפ"ע. אמנם זהו רק בענין השימוש הפרטי, אבל המטרה התכליתית תבא רק עם הידיעה וההכרה ששני אלה הכחות אינם סותרים זא"ז. כ"א מחוברים-יחד, להמציא לעולם את החירות המעולה, שכבודה ועו חמדתה איננו נגלה כ"א בהיות עליו אותה העטרה של העבדות הרוממה, עבודתו של מלך הכבוד, שהיא החירות הגמורה. עי"כ הצורה השלמה של החירות באה בהיותה נכרכת עם העבדות, שאז ימצא האדם בנפשו השלטון הגמור הראוי לבן חורין באמת, המושל גי"כ על הגדול שבכחות שהוא כח החירות עצמו.

פנקס יד. לז. חכמי ישראל אומרים, יסורין ממרקיין כל גופו של אדם, טוב מאד זו מידת יסורין, וחכמי אומות העולם אומרים, נפש בריאה בגוף בריא. מפני שהשלמות האנושי מושג לחכמי אומות העולם רק בהשגה ושכל, השכלת הדברים המוחשיים, ועל זה השלמות רק הבריאות השלמה תעזור. אבל חכמי ישראל מכירים את השלמות האנושי באהבת ד' והשגת המושכלות המופשטות בעניינים האלהיים, והאהבה האמיתית, לאהוב את הטוב, את היושר, והרדיפה בדרכי ד', וגופו של אדם מוטבע הוא בשרירות הלב, באהבת עצמו, וברדיפה לכל תענוג מוחשי. רק על ידי מידת היסורין ישיכל את האמת כמה קרוע הוא היסוד של ההתמכרות לתאוות הגופניות, ויפנה באמיתת לבבו אל הטוב, החסד והאמת, על כן את אשר יאהב ד' יוכיח, וכאב את בן ירצה.

מוסד הקודש עמ' קצג - קצה. מצער לעונג פרק כט

גדולים הם יסורי היצירה, הנתקת האדם מהעולם העכור, שכחות החיים החומריים כולם כל כך מושרשים בו, אל עולם האצילות והטהור, ששם הנשמה האנושית היא אזרחית ופועלת בחופש כחותיה. אמנם כמה גדול הוא גם כן עונג היצירה, בזה שהנשמה מוצאת היא את מנוחתה. את תעופת חייה העצמיים. וצריך כל יוצר לחשוב חשבונו של עולם זה, שלא יקוץ ביסורי האהבה של היצירה. כי רק על ידם יזכה לאותם הענוגים העליונים המופלאים שלה. ולא ידאב רוחו בקרבו גם אם רבו יסוריו היצירתיים, שלפי מדתם יגדלו העונג והברכה. ולעולם אל יבקש את התענוגים העדינים לבדם בלא יסוריהם. כי אז הם אובדים את עדינות ערכם. ואין האור החי מתגלה מהוד של מעלה. כי אם דוקא על ידי אותו המירוק של ההסכמה הנפשית, לשמח ביסורים שהם הם מקורי העידונים.

שם. צער היצירה פרק כח - צער היצירה הטהורה הוא מעין צער הנבואה, המתוארת ביחוד בנביאים האחרונים ובחזיונות דניאל ביותר. המדרגות שבהירות החיים שבהשגה היותר עליונה באות במהירות, שוטפות על רשת העין הרוחנית שבנשמה, והיא לא הוכנה די סיפוקה כדי לקבלן... כשסדר עולם זה צריך להתפרק, להתפוצץ ולהשתנות, בשביל הופעת היצירה הטהורה, יש בזה יסורים של חורבן עולמות. אלה היסורים רק לבעלי נשמה מתגלים הם. כצער ילדים על אבדן שעשועים קטנים נחשבים הם כל יסורי העולם הרגילים, לגבי יסורי היצירה של חורבן עולמות. אלמלא יש כאן אור חסד מקיף. שתכף לחורבן עולמים, בא אור של היות עולמים, והחוויה היא בודאי יותר חשובה מן החורבן, ויותר רוממה מן כל היש שנחרב. והחוויה מנחמת את האבל של החורבן. והחוויה משיבה את כל האבדות של החורבן. והחוויה מחיה את כל המת שבחורבן, לולא חסד גדול זה, לולא רחמים רבים הללו, לא היה אפשר לעמוד בפני יסורי החורבן של העולמים שבצער היצירה. היוצרים השטחיים חפצים ביצירה מתוך שובע, מתוך קלות ראש, מתוך אכילה ושתיה וטיול, חושבים את הצער ואת המרירות, ששם גנוז כתר המלוכה הרוחנית, למין זעה המיוחדת לאמנים נכשלים. אבל זוהי טעות מרה, אף חכמתי עמדה לי, חכמה שלמדתי באף עמדה לי.